

KONUŞMA VE SES EĞİTİMİ ARASINDA KONUŞMANIN EZGİSİ AÇISINDAN AKRABALIK İLİŞKİSİ

Kwanç AYCAN*

ÖZET

Ses eğitimi; konuşma, şarkı söyleme ve şan gibi alt basamakları içeren disiplinler arası bir özel eğitim alanıdır. Bireylere konuşurken ve şarkı söylerken anatomik ve fizyolojik yapılara uygun bir şekilde seslerini kullanabilmeleri için gerekli davranışların kazandırıldığı bir eğitim niteliğindedir. Diğer taraftan konuşma eğitimi ise “diksiyon”, “hitabet”, “retorik” (belâgat) gibi sözcüklerle Türkçe diline yerleşmiş bu amaca yönelik öğretilerdir. Kendi dilini doğru bir şekilde konuşmak ve kendini doğru ifade edebilmek, yani doğru bir diksiyona sahip olmak isteyen bir kişi diksiyon sanatının içeriğini oluşturan, artikülasyon, ses-nefes, fonetik, vurgu, tonlama ve ulama gibi önemli maddeleri öğrenmeli ve uygulamalıdır. Bu noktada mesleğini konuşarak yürütmek durumunda olan avukatlar, hatipler, politikacılar ve *öğretmenlerin* doğru, etkili ve güzel konuşma biçimini öğrenmekle kalmayıp, ses sağlığı ve korunması hakkında da bilgilendirilmeleri gerekmektedir. İnsanların, doğuştan gelen konuşma yeteneklerini düzgün ve doğru bir şekilde kullanabilmeleri için okul hayatlarında alacakları konuşma eğitimi oldukça önemlidir. Eğitim kurumlarındaki konuşma derslerinin genel amacı, öğrencilere duygu, düşünce, gözlem, hayal ve isteklerini dil kurallarına uygun ve etkin bir şekilde ifade etme becerisi kazandırmaktır. Öğrenciler bu noktadan hareketle soluk almaya yarayan organlar, soluk basıncını düzenleyen organlar ile sesin oluşumunu sağlayan organların yapı ve işlevlerini birlikte tanıyıp öğrenmelidirler. Konuşma eğitiminde teorik olarak işlenen bu konular ses eğitiminde nefes egzersizi yapılarak uygulama boyutunda ele alınmaktadır. Ses ve konuşma eğitimleri arasındaki temel akrabalık ilişkisi bu noktada konuşma eğitiminin teorik içeriğinin ses eğitiminin uygulama boyutunda özellikle konuşmanın ezgilenmesi temelinde gelişmesidir. Bu makale bu akrabalığı betimsel olarak ele almaya çalışan bir derlemedir.

Anahtar Kelimeler: Konuşma eğitimi, Ses eğitimi, Konuşmanın ezgisi.

---

* Öğr. Gör. Dr. Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, El-mek: kivancaycan@hotmail.com

KINSHIP OF SPEAKING AND VOICE EDUCATION THROUGH SPEAKING MELODY

ABSTRACT

Voice education is interdisciplinary individual education, which consists of sub-matters like speaking and singing. It is also an education in which the individuals acquire the necessary behaviors to use their voices in compatible with the anatomical and physiological structures, while they are speaking and singing. On the other hand, speech training is defined as "diction", "oratory", "rhetoric" which is doctrines in Turkish language for this purpose. The person who wants to talk with clear diction and to use his language in a appropriate way and express himself properly, has to understand and apply voice and breath control and has to acquire knowledge about phonetic, accent, intonation and enclisis. People who earns money through speaking as in advocators, public speaker, politicians and teachers, should learn to keep their voices for a healthy voice. To make people to use innate speaking ability in an accurate and ordered way, speaking education possession in school life is crucial. General purpose of speaking lessons in the educational institution is to gain effective and fitting individual expression ability through the student's opinion, observation, ambition and desires. Starting from these point students should understand the main structure and function of respiratory systems, diaphragm and abdominal muscles, larynx muscles and voice tube. Speaking education's theoretical content is finding practical corresponds in voice education through breath management exercises. The kinship between voice and speaking education is the relationship between the theoretical content of speaking education and practical content of vocal education, which relies on the melody of speaking. This article is a descriptive review which contains kinship of voice and speaking education.

Key Words: Speaking education, voice education, speaking melody.

Giriş

İnsanların kendilerini ifade etmelerine yarayan bir araç olarak dil ve konuşma becerilerinin sadece insana has bir özellik olarak geliştiği görülmektedir. Dünya üzerinde zihninde düşündüğü şeyleri konuşma seslerine ve daha sonrada sembollere dönüştürebilen tek canlı insanoğludur.

Konuşma, insanların türdeşleri ile birlikte yaşama, duygu ve düşüncelerini ifade etme, tanıma, kabul görme, aidiyet gibi farklı sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirdiği sadece insana has bir iletişim aracıdır. İletişim boyutu biryana bırakıldığında düşünce ile arasında tamamlayıcı bir ilişki görülmektedir (Yılmaz 2005: 18). Konuşma becerisinin diğer dil becerileri arasında özel bir yeri bulunmaktadır. Çünkü insanlar birbirlerine duygularını, düşüncelerini, isteklerini, hayallerini anlatma ihtiyacı duyarlar. Bu da büyük ölçüde konuşarak olmaktadır. Konuşma, insanların öteki insanlarla ilişkilerini sürdürebilmesi için en çok gereksinim duyduğu ve yararlandığı önemli bir dil etkinliğidir (Aktaş ve O. 2009: 99).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012*

Konuşmanın ezgisel bir çizgisi var mıdır? Diye düşündüğümüzde güzel ve etkili bir konuşmada önemli bir konu olan sesin doğru çıkışı ön plana çıkmaktadır. Ancak sesin doğru bir şekilde çıkması için nefesin doğru kullanımı gerekmektedir. Sesin ve dolayısıyla konuşmanın ezgisel olabilmesi denildiğinde sesin dört temel özelliği akla gelmektedir: “İşitilme düzeyi (yükseklik), “hız düzeyi”, “hoşa gitme/ tını düzeyi”, “değişirlik/ bükümlülük düzeyi”. Konuşma yapılırken sesin kontrollü bir şekilde yükseltilmesini, İşitilme Düzeyi (Yükseklik) belirlemektedir. Bu kontrollü yükselmeyi sağlamak için **a, e, i, o, ö, u, ü** ünlüleri, Türkçe dilindeki 7 ünlü alçaktan yükseğe doğru ve yüksekten alçağa doğru şu şekilde söylenmektedir (Vural 2005: 95). Konuşmanın ya da konuşma seslerinin ezgilenmesi için (Demircan 2001: 163)’de: *Bir söz daha doğrusu bir bilgi birimi sesletilirken o birimi örten ses perdesindeki iniş çıkışların çizdiği eğriye ezgi denildiği*, bu iniş-çıkışların sözün anlamlandırılmasına ve yorumuna türlü anlam yükleri katılarak yapıldığı belirtmektedir. Bir tümce ezgilenirken üç ayrı *anlamli-seçim* yapıldığını bunların: 1) Tümcenin bilgi birimlerine ayrımı (tonality) 2) Bilgi birimi içinde odağın seçimi ve yerinin belirlenmesi (tonicity) 3) Odak üzerine yayılacak olan ton ya da perde iniş-çıkışının seçimi (tone) olarak gerçekleştiğini ifade etmektedir.

Bazı dillerde tonlama ile anlam ifade ya da anlamı değiştirme yönünden belirgindir. İngilizce ton dili olmadığından; ses tonunun kullanılması sözcüksel olarak kastedileni değiştirmemektedir (Ross, Edmondson ve Seibert 1986: 283-302). Fakat dünya nüfusunun yarısından fazlası (Mandarin Çincesi, Tayland dili vs.) tonlamanın ağırlıkta olduğu dilleri konuşurlar. Ton dillerinde konuşmanın eklemelendirilen parçacıklarına bağlanan özgün ve sıklıkla da kısa tonlama kontrastları kelime anlamının temelini oluşturmaktadır (Ross 2004: 316-31). Türkçe de tonlamanın yoğun kullanıldığı dillerdendir. Türkçede sözün ezgisi ve bürünsel özellikleri; vurgulama, tonlama, durgu ve duraklara dayalıdır. Kelime ya da cümle içinde yeğinlik (şiddet) dorukları olarak adlandırdığımız vurgulamalar dilimizde kendine has özellikler göstermektedir (Banguoğlu 1990: 114-40).

Dilde, en basit konuşmadan en yüksek düzey denilebilecek bir şiir oluşumuna kadar tüm konuşmalarda ses dalgaları; ince, kalın, kısa, uzun hecelerin ahenkli sıralanışıyla “dilin müziğini” oluşturmaktadır. Sesin esas vurgulara gittikçe yükseldiği görülmektedir. Dilin bu inceliğine “*prozodi*” denilmektedir. Bu duruma birkaç örnek vermek gerekirse şöyledir: “Ali kitabı okudu” cümlesi sıradan bir şekilde okunursa, “Kitabı kim okudu?”, “Ali neyi okudu?”, “Ali kitabı ne yaptı?” gibi sorularının hangisine cevap olacağı vurgusal açıdan bilinemez. Oysa örnek cümlede “Ali” kelimesinin son hecesine vurgu yapılırsa “Kitabı kim okudu?” sorusuna cevap olacağı, “Kitabı” kelimesinin son hecesine vurgu yapılırsa “Ali neyi okudu?” sorusuna cevap olacağı, “Okudu” kelimesinin son hecesine vurgu yapılırsa da “Ali kitabı ne yaptı?” sorusuna cevap olacağı görülür. İşte ortaya çıkan bu durum, tamamen konuşma ahengi ve anlatım gücünün bir sonucudur. Prozodinin bazı kaynaklardaki tanımları: “Sözlü bir müzik yapıtında, sözlerin kuvvetli ve zayıf heceleriyle, ölçünün kuvvetli ve zayıf zamanları arasındaki uygunluk” ve “Müziğin sözlere veya sözlerin müziğe uygulanması” şeklinde yapılmıştır (Albuz 1997).

Prozodi ya da konuşmanın ezgisi ve ritminin hem anlaşılması hem de doğru uygulamaların gösterilmesi uzun süreli bir gelişim gösterebilmektedir. Prozodi, semantik, sentaks, morfoloji ve pragmatik gibi dilin diğer bileşenleri ile sürekli bir etkileşim halindedir. Son yıllarda yapılan fonksiyonel beyin görüntüleme ve konuşma analizi (akustik ve kinematik) çalışmaları sonuçları; sensorimotor doğası ve bazı nörolojik özellikleri yönüyle prozodinin konuşmanın oluşumu ve şekillenmesinde birincil işlemler içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Sidtis JJ ve D. 2003: 93-105).

Sesin eğitimi açısından sesin ezgilenmesi: ses eğitimi çalışmalarında konuşma organları kullanılarak sese son şeklinin verilmesi, böylece konuşmak için kullanılan sesin oluşmasıdır

Turkish Studies

denilebilir. Konuşma organlarının katılımı ile harfleri, heceleri birleştirme ve konuşmaya ise *artikülasyon/ boğumlanma* denir (Sabar 2008: 56-57). Ses eğitimi konuşma, şarkı söyleme ve şan gibi alt basamakları içeren disiplinler arası bir özel eğitim alanıdır. Bu eğitim bireylere konuşurken ve şarkı söylerken anatomik ve fizyolojik yapılara uygun bir şekilde seslerini kullanabilmeleri için gerekli davranışların kazandırıldığı bir niteliktedir (Töreyin 2008: 82). Ses eğitimi çalışmalarında sese, dolayısıyla konuşmaya ezgisel bir yapı kazandırmak ve konuşma yapılırken sesin daha kontrollü bir şekilde yükseltilmesini sağlamak için **a, e, i, o, ö, u, ü** ünlüleri, yani Türkçe dilindeki 7 ünlü alçaktan yükseğe ve yüksekten alçağa doğru söylenmektedir. Bu çalışmaların yanında artikülasyonu (sessizlerin kullanımı) içinde öncelikle nefes çalışmaları yapılmaktadır. Örneğin en fazla bilinen örneklerden biri nefesi burundan alıp, ağızdan “fuf” şeklinde söyleyerek vermektir. Ünlüler ve ünsüzler konuşmanın vazgeçilmez elemanları olarak ses eğitiminde geniş bir çalışma alanı kaplamaktadır. Şöyle ki, ünlüler melodinin akışını gerçekleştirmekte, ünsüzler ise bu akışı zorlaştırmaktadır, hatta bazı eğitimciler çoğu kez ünsüzleri melodi akışını kesintiye uğratan akustik gürültüler olarak kabul eder (Sabar 2008: 56-57).

Konuşma eğitimi “diksiyon”, “hitabet”, “retorik” (belâgat) gibi sözcüklerle literatürümüze yerleşmiş bu amaca yönelik öğretilerdir. Kendi dilini doğru bir şekilde konuşmak ve kendini doğru ifade edebilmek, yani doğru bir diksiyona sahip olabilmek isteyen bir kişi diksiyon sanatının içeriğini oluşturan, *artikülasyon, ses-nefes, fonetik, vurgu, tonlama* ve *ulama* gibi önemli maddeleri öğrenmeli ve uygulanmalıdır (Taşer 1978). Konuşma eğitiminin amacı, öğrencilere düşünce ve duygularını dil kurallarına uygun, doğru ve etkili bir biçimde anlatma yeteneği kazandırmaktır. Konuşma eğitimi de yazma eğitimi gibi bazı formüllerin ezberlenmesiyle değil, uygulamayla gerçekleşebilir (Aktaş ve O. 2009). Konuşma eğitiminin uygulama boyutunda eksiklikler Banguoğlu'nun (1990:114-140) belirttiği gibi Türkçenin tonlamanın yoğun kullanıldığı dillerden olması sebebiyle özellikle ezgileme boyutunda kendini gösterebilmektedir. Bu durumu kısaca konuşmada perdesel olarak bir değişikliğin olmadığı ya da az olduğu düz konuşma olarak da ifade etmek mümkündür.

Konuşmanın ezgisi ve ritmi yani prozodisinin önemli olduğu görülmekle birlikte bu konuda dönüşel-üretici dilbilim'in kurucusu ve geliştiricisi olan Noam Chomsky'nin sözdizimi hakkındaki görüşlerini destekleyen çok sayıda ön çalışma konuşmanın ezgilenmesi üzerine yeterli çalışma yapılmadığını göstermektedir (Demircan 2001: 174). Konuşma eğitimi ve konuşma eğitimi ile bağlantılı yapılmış ses eğitimi çalışmalarına kısaca bakılacak olursa şöyledir:

Töreyin (1999), *Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde Ses ve Konuşma Eğitimi* isimli bildirisinde müzik öğretmenliği lisans programlarında 1998-1999 öğretim yılından başlayarak uygulanan (bireysel ses eğitimi) şarkı söyleme eğitimi dersinin halen uygulanmakta olan ölçme ve değerlendirme yöntem ve araçlarının saptayarak, varsa sorunlarını irdelemektedir. Betimsel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı bu makalede GÜGEF müzik öğretmenliği lisans programında ve HÜ Ankara Devlet Konservatuvarı opera ve şan bölümünde söz konusu dersi veren ilgili öğretim elemanlarıyla yapılan sözlü görüşmelerden ve konuya ilişkin yazılı kaynaklardan toplanarak veriler elde edilmiştir. Görüşmede bilgiler, açık uçlu sorularla elde edilmiş ve ayrı ayrı yorumlanarak bulgulara dönüştürülmüştür. Elde edilen bu bulgulardan şarkı söyleme eğitiminde çağdaş öğretim programı nitelikleri taşıyan, geliştirilmiş bir ders öğretim programı bulunmamasının ölçme ve değerlendirmelerde önemli sorunlara neden olduğu saptaması yapılmıştır. Bu saptamadan yola çıkılarak ses eğitiminde yeni ve özgün performans testleri geliştirilmesi gerektiği, bireyin doğuştan beraberinde getirdiği ses varlığının (yeteneği) ölçülebilmesine olanak sağlanması; müzik öğretmenliği lisans programındaki ses eğitimi dersinin lisansüstü müzik eğitimi veren ilgili enstitülülerce program geliştirme uzmanları tarafından hazırlanması ve bu programın üstün nitelikte yetiştirilecek müzik öğretmenlerince uygulanması önerilmektedir.

Şener, C. A. (2005), *Doğru ve Güzel Konuşarak Gelişen Kimlik*, isimli doktora çalışmasında kişisel deneyimlerine dayanarak betimsel yöntemle bir metod oluşturmaya çalışmıştır. Bu metotta, öncelikle konuşma organlarının tanıtılması ve çalıştırılması ile oluşacak farklılıklar, nefes kullanımının konuşma organları ile olan ilişkisi ve bu organları daha iyi çalıştırmak için uygulanabilecek nefes çalışması metotlarından bahsedilmektedir. Ayrıca Türkiye Türkçesinin dil özellikleri, konuşma diline olan etkisi, fonetik ve dil ilişkisi, fizyolojik ve psikolojik konuşma bozuklukları ile ilgili sorunlardan, konuşma türlerinden, bunların hayatımıza sosyal ve psikolojik katkılarından bahsedilerek bir metod oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu doktora çalışması ile ortaya konulan çalışma metotları ile doğru ve güzel konuşarak kimliğin gelişebileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Adıgüzel, B. (2005), *Aktörlere Yönelik Ses – Konuşma - Vücut Eğitimi ve Geliştirilmiş Uygulama Yöntemleri*, isimli doktora tezinde konservatuarlarda uygulanan ses ve konuşma eğitimlerinin sistematize edilmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda seçilebilecek çalışma yöntemleri sunulmuştur. Çalışma, betimsel yöntemle hazırlanmıştır. Çalışmadaki egzersizler için yurtdışı ve yurtiçinden ses ve konuşma uzmanları ile görüşülmüş, Prof. Dr. Tracey Moore'un üniversite müfredatları doğrultusunda önerileri dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu çalışma sonucunda egzersizlerin sesi ve bedeni sahne üzerinde gerekli özgürlüğe, rahatlığa, renkliliğe kavuşturacağı beklenmektedir.

Günaydın, Y. (2006), *Ana Dili Öğretiminde Diksiyon Uygulamaları*, isimli doktora çalışmasında diksiyon dersi ile ilgili bilgilere yer verilen betimsel bir çalışma yapmıştır. 5 bölümden meydana gelen çalışmanın 1. bölümünde diksiyonla ilgili genel tanım ve yaklaşımlara yer verilirken, 2. bölümde ses, nefes, rahatlamaya, 3. bölümde fonetik konusuna, 4. bölümde soluk ses uyumu ve konuşma diline ait kurallar, 5. bölümde de konuşma diline ait yaygın kullanım hataları ele alınmıştır.

Bele (2008:41-57), *The Teacher's Voice: Vocal Training in Teacher Education* isimli makalesinde ses problemleri ve öğretmenlik arasındaki açık ilişkiyi ve öğretmenlik eğitiminde öğretmenler arasında yaşanan bu ses problemlerini önlemeye odaklanmış ses eğitimi çalışmalarının önemini belirtmeyi amaçlamıştır. Bu araştırmanın sonucunda çalışmanın yapıldığı Norveç'te ve Avrupa'da konuşma eğitimi uzmanlarının yetersiz olduğu dolayısıyla ses sağlığı ile korunmasının yeterli olmadığı tespit edilmiştir. Örneğin, öğretmenlerin seslerini tanıyıp geliştirmeleri için İngiltere'de 1989 yılında "Öğretmenler için ses sağlığı ve gelişimi" adıyla bir proje başlatıldığından ve ülkenin tamamından öğretmenlerin konuşma terapistleri gözetiminde seslerini geliştirmek için çalıştıklarından bahsedilmektedir. İskoçya'da yeni yetişmiş öğretmenler arasında ses problemleri hakkında okul sistemi yoluyla ya da çeşitli disiplinler aracılığıyla ses sağlığının garantiye alınıp önlenebileceği yönünde görüşler ifade edilmektedir.

J. Widdicombe ve ark. (2009), *Workshop - Cough: Exercise, speech and music* isimli makalelerinde 20 seçkin bilim insanının katıldığı çalıştayda 3 tane sunum dinlediklerini ve bu tartışmaya dahil olduklarını belirtmişlerdir. Fontana öncelikle sağlıklı örnekler ile gerçekleştirdiği henüz yayınlanmamış bir çalışmada egzersiz ve derin soluk alma sırasında öksürük deneyinden bahsetmiştir. Daha sonra Gibson kronik öksürüğün tedavisinde ses eğitiminin başarısından bahsetmiş ve larenks ve onun sinirsel kontrolü çevresinde odaklanan muhtemel mekanizmaları üzerinde tartışmıştır. Öksürme ile gülmenin öksürük sürecine katkısını karşılaştırmıştır. Widdicombe ise şarkı söyleme ve nefesli çalgıların çalınmasının öksürük üzerine etkilerinin anlatıldığı literatürleri tartışmıştır.

Uzuner, S. (2009), *Diksiyon ve Ses Nefes Egzersizlerinin Oyunculuk Sanatındaki Önemi ve Çözümlemesi*, isimli yüksek lisans çalışmasında oyuncu için büyük önem taşıdığı

düşünülen diksiyon sanatı ve ses nefes koordinasyonu çalışmalarını betimsel bir çalışma ile ortaya koymaktadır.

Öztürk ve Altuntaş (2012), *İlköğretim İkinci Kademedeki Konuşma Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri* isimli nitel bir çalışma yapmışlardır. Türkçe eğitimindeki dört temel beceriden biri olan konuşmanın, ilköğretim düzeyinde uygulama alanı olan konuşma eğitimi açısından nasıl yapılması gerektiği, Türkçe öğretmenlerinin bu beceriyi kazandırmak için neler yaptıkları ve bu konudaki görüşleri bu çalışmada önemsenmiştir. Bu görüşler ışığında araştırmacının amacı, ilköğretim ikinci kademedeki türkçe öğretmenlerinin konuşma eğitimine yönelik görüşlerini ve konuşma eğitiminde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaya çalışmaktadır. Araştırmacının çalışma grubunu ilköğretim 2. kademedeki Türkçe derslerine giren 10 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler nitel veri toplama tekniklerinden görüşme yapılarak toplanmış ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmacının sonucunda öğretmenlerin hangi amaç ve kazanımları öğrencilerin seviyesinin üzerinde buldukları, konuşma eğitiminde hangi yöntem ve teknikleri, ölçme araçlarını kullandıkları ve hangi güçlüklerle karşılaştıkları saptanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda öğretmenlerin, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek için model olma görevlerinin gereği olarak zaman ayırmaları, gerekirse bunun için Türkçe ders saatini arttırmaları önerilmektedir. Öğretmenlerin ders kitabındaki metinler dışında öğrencilerin görsel ve işitsel olarak uyarılmalarını sağlayacak farklı araç-gereçler kullanmaları, çeşitli konuşma tiplerini öğrenmelerini, kendilerini ve birbirlerini eleştirmelerini sağlayacak ortamların yaratılması, kendileri bol bol kitap okuyarak öğretmenlerin öğrencilere model olması önerilmektedir.

Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe öğretmenliği bölümünde araştırmacı tarafından gerçekleştirilen “*Ses Eğitimi Yöntemlerinin Türkçe Konuşma Eğitimindeki Vurgu Kusurlarının Düzeltmesine Etkisi*” isimli doktora çalışması Türkçe bölümünden bu dersi alan gönüllü 29 kişilik öğrenci grubu ile 2,5 aylık bir sürede deneysel modelde tek grup ön test-son test yapılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma, 2009-2010 öğretim yılı bahar döneminde öğrenciler bu dersi alırken eşzamanlı gerçekleştirilmiştir. Analiz edilecek metin Konuşma eğitimi dersinin uzmanları ile “Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi” olarak belirlenmiş ve bu metin üzerinden dersin uzmanı ile seçilen kelimeler analiz edilmiştir. Foniyatrist ve dil uzmanları ile yapılan görüşmeler sonucunda artikülasyon, tonlama ve vurgu parametrelerinden sadece vurgu parametresinin ölçülebilir olduğu kanaatine varılmıştır. 29 gönüllü için bir uygulama yapılmadan alınan ön test kayıtları ses eğitimi yöntemleri ile tasarlanmış egzersizler yapılarak alınan son test kayıtları ile 7 kelime üzerinden PRAAT ses analiz programı ile vurgu parametresi sesin süresi, şiddeti ve genliği üzerinden değerlendirilmiş, çalışma sonucunda istatistiksel olarak kelimelerin süresi, şiddeti ve genliğinde anlamlı bir değişiklik görülmüştür. Cinsiyete göre sesin perdesinde istatistiksel olarak bir değişiklik gözlenmezken değerlerde artma ya da azalma görülmüştür. Ayrıca ses kayıtları haricinde ön test ve son test kayıtları ile konuşurken vurguya nefes kullanımlarının bir etkisine bakılmıştır. Nefes kullanımlarında bir değişiklik olup-olmadığını görebilmek için veriler taşınabilir spirometre cihazı ile kaydedilmiş, yapılan nefes egzersizleri ile FVC (Zorlu Vital Kapasite) ve FEV1(ilk saniyede verilen hava miktarı) değerleri yönünden anlamlı bir değişiklik göstermiştir. Bu şekilde konuşma eğitimi alacak öğrencilerin nefes kullanımlarının ölçülerek yapılacak ses eğitimi çalışmalarının artikülasyona faydası olup-olmadığının test edilebileceği görülmüştür. Konuşma eğitimine yönelik yapılacak nefes çalışmalarının artikülasyona olumlu bir katkı sağladığı bu verilere dayanarak söylenebilir. Kelimelerin vurgulu söylenebilmesi için ise konuşmanın ezgisi üzerine çalışmalar yapılmış (kelime ya da kelimelerin tonlanması üzerine çalışmalar) ve bu çalışmalar sonucunda olumlu yönde değişiklikler görülmüştür. Türkçe öğretmeni adayları ile konuşma eğitimine özgü olacak kelimelerle ses egzersizleri yapılmasında fayda görülmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

Sonuç

Konuşma eğitimi bir ders olarak Eğitim Fakülteleri Türkçe Öğretmenliği bölümlerinde okutulmaktadır. 23.02.2010 tarihi itibarıyla 21 Üniversitenin Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği bölümlerinde ders olarak okutulan konuşma eğitimi dersinin uygulama boyutunda konuşmanın tonlaması, artikülasyonu, ritim çalışmaları ve sesin fizyolojisinin tanıtıldığı ses eğitimi uygulamaları ile akraba ilişkileri olduğu görülmektedir. Tonlamanın yoğunlukta yapıldığı bir dil olan Türkiye Türkçesinin (Banguoğlu 1990: 114-40) özellikle uygulama boyutunda sese tonalite kazandırılmaya çalışılan ses eğitimi ile desteklenmesinin faydalı olduğu görülmektedir. Öztürk ve Altuntaş'ın (2012) konuşma eğitimi hakkındaki nitel çalışması konuşma eğitiminde öğretmenin bir rol model olarak önemine işaret ederken, öğretmenin konuşmasını geliştirmesini önemsemektedir. Bu da bizlere Türkçe öğretmenlerinin konuşma eğitimlerinin uygulamalı olarak desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Sese tonalite kazandırmakla sesin kendine has kalitesi ve perdesini kazanması söz konusudur. Buda sesin perdesi, şiddeti, genliği ve süresinin hece ya da kelimelerde değişmesi ile söz konusudur.

Konuşmanın ezgisi ve ritmi yani prozodisinin önemli olduğu görülmekle birlikte bu konuda dönüşel-üretici dilbilim'in kurucusu ve geliştiricisi olan Noam Chomsky'nin sözdizimi hakkındaki görüşlerini destekleyen çok sayıda ön çalışma konuşmanın ezgilenmesi üzerine yeterli çalışma yapılmadığını göstermektedir (Demircan 2001: 174). Konuşma eğitimi ve konuşma eğitimi ile bağlantılı yapılmış uygulamalı ses eğitimi çalışmalarına özellikle bu açıdan ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Ayrıca yapılacak çalışmalarda IPA (Uluslararası fonetik alfabe)'nin Türkçe karşılıklarının bulunması önem taşımaktadır (Kilic 2003; Şenbay 2004: 12)

Uzuner, S. (2009)'ın yüksek lisans, Günaydın, Y. (2006)'ın, Adıgüzel, B. (2005)' in ve Şener, C. A. (2005)'in doktora çalışmaları; konuşma eğitimi uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönlerini anlatan betimsel bir nitelik taşımaktadır. Fakat bu çalışmaların konuşma eğitimi uygulaması boyutlarının olmaması özellikle doktora çalışmalarında ortak alan çalışmaları yapılarak ses eğitimi ile desteklenmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Bele (2008:41-57), öğretmenlerin ses eğitimlerini incelediği makalesinde konuşma eğitimi uzmanlarının Avrupa'da ve çalışmanın yapıldığı Norveç'te yetersiz olduğu dolayısıyla ses sağlığı ile korunmasının yetersiz olduğu saptanmıştır. Dolayısıyla yapılacak ses eğitimi uygulamaları ve bu uygulamaları yapacak uygulayıcılar ön plana çıkmaktadır.

Töreyin (1999)'in bildirisinde: 1) ses eğitiminde yeni ve özgün performans testleri geliştirilmesi gerektiği 2) müzik öğretmenliği lisans programındaki ses eğitimi dersinin lisansüstü müzik eğitimi veren ilgili enstitülerde program geliştirme uzmanları tarafından hazırlanması gerektiği 3) bu programların üstün yetenekli müzik öğretmenlerince uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Bu noktada konuşma eğitimini destekleyecek ses eğitimi uygulamalarını yapacak eğitimcilerin uzmanlaşmaları için enstitülere ve uzman ses eğitimcilerine büyük iş düşüğü belirtilmektedir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Ş., ve Gündüz O. (2009) "**Yazılı Ve Sözlü Anlatım**", Ankara: Akçağ Basım Yayım Pazarlama.
- ALBUZ, AYTEKİN. (1997) "**Eğitim Müziği Amaçlı Sözlü Müzik Eserlerinde Dilin Kullanımı Ve Prozodi Üzerine Görüşler**", A.İ.B. Üni. Eğitim Fak. Müzik Eğitimi Bölümü, *Müzik Eğitimi Sempozyum Bildirisi*.

Turkish Studies

- AYCAN, K. (2012)"**Ses Eğitimi Yöntemlerinin Türkçe Konuşma Eğitimindeki Vurgu Kusurlarının Düzeltilmesine Etkisi**", Doktora tezi, Gazi Üniversitesi.
- BANGUOĞLU, T. (1990)"**Türkçenin Grameri**",Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- BOERSMA, David Weenink&Paul. (2012) "**Praat: Doing Phonetics by Computer**"
- CRUTTENDEN, A. (1997)"**Intonation**."Newyork: Cambridge University Press
- DEMİRCAN, Ö. (2001) "**Türkçenin Ses Dizimi**" İstanbul: Der Yayınevi
- KİLİC, A. (2011)"**Ağız Araştırmaları için Özelleştirilmiş Praat Programı ile Uygulama**"
- KİLİC, A. (2003) "**Türkiye Türkçesi'ndeki Ünlülerin Sesbilgisel Özellikleri**" *Boğaziçi University Press* .
- ÖZBAY, M. (2005)"**Sesle İlgili Kavramlar ve Konuşma Eğitimi**", Milli Eğitim Basımevi.
- ÖZTÜRK, K., B., ve Altuntaş İ. (2012)"**İlköğretim İkinci Kademedeki Konuşma Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri: Nitel Bir Çalışma**", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1.
- PEARL, S., J. (2004)"**The Kinship Music and Language**", Brno Studies in English 30
- PEARL, S., J. (2001)"**Song, Speech and Brain**" Music & Language Studies
- ROSS, Elliott D. (2004)"**Affektif Prozodi Ve Aprozodiler. Davranışsal Ve Kognitif Nörolojinin İlkeleri İçinde** ", İstanbul: Yelkovan Yayıncılık
- ROSS, Elliott D., Jerold A. Edmondson, ve G. Burton Seibert (1986) "**The Effect of Various Acoustic Measures of Prosody in Tone and Non-Tone Languages: A Comparison Based on Computer Analysis of Voice**", *Journal of Phonetics* 14: 283-302.
- SABAR, G. (2008)"**Sesimiz Eğitimi ve Korunması**" İstanbul: Pan Yayıncılık
- SIDTIS JJ, ve Van Lancker Sidtis D. (2003)"**A Neurobehavioral Approach to Dysprosody**", *Semin Speech Lang.* 24.2: 93-105.
- ŞENBAY, N. . (2004)"**Söz Ve Diksiyon Sanatı**", İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- TAŞER, S. (1978)"**Konuşma Eğitimi**", İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınevi
- TÖREYİN, A. M. (2008) "**Ses Eğitimi**", Ankara: Sözkese Matbaacılık,
- TÖREYİN,A.M.(1999)"**Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde Ses Ve Konuşma Eğitimi**" *VIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* .
- TÜRKBAY, T. , ve A. Cöngöloğlu. (2007) "**Dilin Prozodik Özellikleri, Disprozodi Ve İlişkili Bozukluklar**", *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14.2.
- VURAL, Birol. (2005) "**Doğru Ve Güzel Konuşma**", İstanbul: Hayat Yayınları.
- YILMAZ, A. (2005)"**Oyuncunun Konuşma Eğitiminin Teorik İçeriği**" *Sosyal Bilimler Enstitüsü*,18.